

İBNÜLEMİN MAHMUT KEMAL

İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın oturduğu evin adresini öğrenmek için yaptığımız soruşturmalarda, aşağı yukarı aldığımız cevap aynı oldu.

— Mercana gidiniz. İbnülemin Mahmut Kemal deyince, herkes evini size gösterir.

Hakikaten, şöhreti hudutlarımızın dışına çıkmış olan üstadın evini bulmak, semtini öğrendikten sonra hiç de zor bir şey değildi.

Mercanda, bize tarif edilen semtte, önümüze ilk çıkan çilingire sorduk. Çilingir, yüzümüze dikkatli dikkatli baktıktan sonra :

— Bu zat bakırcı mıdır? demez mi?

Bu cevabı aldıktan sonra, tabii fazla izaha lüzum görmedik ve o sırada yoldan geçmekte olan bir posta müvezzine yaklaştık. Müvezzi, sözlerimizi daha bitirmeden :

— Ebediyat âlemi Mahmut Kemal Efendi mi? diye lâfımızı kesti. İşte şu sarı konakta oturuyor.

Gerçi müvezzi, bilmeden bu yanlışlığı yapmıştı ama, hakikaten İbnülemin Mahmut Kemal, ebediyatımızın başlı başına bir âlemi idi. Fakat şu çilingirin sözlerine ne dersiniz? Müvezzinin «İşte» diye gösterdiği bina, çilingirin dükkânı ile karşı karşıya idi. Şunu da ilâve edelim ki, üstad, çocukluğundan beri bu evde oturmaktadır.

İbnülemin Mahmut Kemal, bizi, sırtında şal ve başında siyah takkesiyle, hasta bir halde karşıladı. Kendisinin zaten birkaç zamandır rahatsız olduğunu işitiyorduk. Onu ayakta görün-

Şöhretleri memleket hudutları dışına çıkmış, dolayısıyla Yakın Şarkta, Avrupa ve Amerika'da Türklüğün propagandasına yardım etmiş bazı mühim ve meşhur şahsiyetleri bu sayıdan itibaren okuyucularımıza tanıtmaya başlıyoruz.

Yazan: Oğuz Özdeş

Fotograflar: Rüçhan Arıkan

bir gün evvel bizlere takdığı adı unutmamıştı. Bizi, kitaplarla ve duvarları yazma levhalarla süslü olan odasında kabul etti.

Tevazuu herkeşçe malûm olan İbnülemin Mahmut Kemal, konuşurken çok defa, kendisinden bahsetmiş olmanın verdiği acı içinde :

— Bunları bana sormayın, bana kendimden bahsettirmek azabını vermeyin! diye tekrarlıyordu.

Onun hayatı, yaşayışı gibi o kadar sade ve mücadeleden uzak ki...

Üstadın doğum tarihi 1877 dir. İstanbulda dünyaya gelen İbnülemin Mahmut Kemal'in babası, zamanın ahlakên ve ilmen fazıl şahsiyetlerinden Mühürdar İakabıyla maruf Mehmet Emin Paşadır. İlk tahsilinden sonra bazı mekteplerle medrese derslerine devam etmişse de, asıl tahsili hususidir. Henüz basılmamış olanlarla birlikte kırk kadar esere sahip olan

Tasnif Heyeti Reisi ve Türk Tarih Encümeni âzası... En son vazifesi olan Evkap müzesi müdürlüğünden emekliye ayrılmıştır.

Geçen yıl, binlerce değerli kitap ve tarihi kıymeti haiz bazı eşyasını Üniversiteye terkeden İbnüleminin hayatında bütün zevki kitap okumaktır. Üstad diyor ki :

— Çocukluğundan beri boş durmamağa alışık olduğumdan, bütün günlerimi okumak ve yazmakla geçiririm. Allah eksik etmesin, gelenden gidenen vakit bulmak, benim için en müşkül bir şey olduğundan, galiba okuyup yazışım da, emsalim gibi ehemmiyet verilecek bir mertebeye gelmedi.

Üstadın en büyük hususiyetlerinden birisi de, kitaba ve el yazısına olan düşkünlüğüdür.

— Pek küçük yaşmdan beri kitaba ve el yazısına merak ettim ve elim geçen parayı bu uğurda sarfettim. Cenabı Hakka şükrediyorum ki, bu

bütün kitapları ve yazıları vatan evlâtlarının çalışmasına arzettim. Türk malı antika ve nadide eşyaya karşı da merakım fazladır ama, İstanbulun işgalinde, evime ecnebilerin cebren girmesi hâdisesinde ve civarımızda zuhur eden yangında, topladığım eşyanın bir kısmı zayi oldu.

İbnülemin Mahmut Kemal İnal, gençlik hakkındaki düşüncelerinde diyor ki :

— Evlâdı vatan, kendi evlâdımız hükmünde olduğu için, daîma onların iyiliğini isterim. Gençliğin vatanına sadık ve âşık olarak, onun menfaatine göre, gece gündüz çalışmasını, müte-deyyin, namuskâr, nefesine ve halka karşı hileden uzak olmasını arzularım. Sözün kısası, gençliğin her suretle adam olmasını arzu ediyor ve böyle olacağını da ümit ediyorum. Bilhassa birşey öğrenmekle kendisini âlim saymamasını ve yalnız maişete medar olmak için tahsil etmemesini gönlüm arzu eder.

Üstad bir müddet sustu, sonra başını yukarıya doğru kaldırarak kendi kendine konuşur gibi mırıldandı :

İlmine hükmettiren insana fardı cehlidir,

Ehli irfan cehlîni, âlim olunca anlıyor.

Ailece müte-deyyin; beş vakit namazını ve orucunu beş yaşından beri hiç kaçırmayan İbnülemin, ömründe ağzına içki koymamıştır. Allahın bütün emirlerini, yine Allahın rızası için yaptığını söylüyor. Gençliğinde bir zaman, tütün içmişse de sıhhatine çok zarar getirdiği için, 30 yıl evvel, bir daha içmemek üzere sigarayı bırakmış. (Arkası 29. sayfada)

Bütün kazancını kitap toplamağa ve ömrünü de bunları okumağa hasreden İbnülemin Mahmut Kemal, Türk edebiyatına vukufuyla şöhret bulmuş kıymetli bir âlimimizdir.

ce sevinci, az bir kat daha arttı. Ziyaretimizin sebebini anlattık. Üstad rahatsızlığını henüz tamamiyle geçiremediğini, mümkünse ertesi günü gelmemizi söyledi. Ayrılırken de :

— Sizin adlarınız nedir diye sordu.

Söyledik, fakat nedense, foto arkaşaın soyadı ile benim adım, üstadın tuhafına gitmişti.

— Canım, dedi. Yeni yeni ne biçim isimler çıkmış? Ben size «Arı» ile «Oğul» derim, olur biter.

Ertesi gün, kararlaştırdığımız saatte gittik. Bize kapıyı açan asker kim olduğumuzu sorunca :

— «Arı ile Oğul» geldi dersiniz, üstad anlarlar, dedik.

Hakikaten yanılmamıştık. Üstad,

üstad, kendi kendisini yetiştirmiştir.

— Bazı mekteplere girdim çıktım, sa da, diyor, hiç birisinde tahsilimi ikmal edemedim. Demek ki istidadım müsait değilmiş.

Çok küçükten beri okumaya başlayan İbnülemin Mahmut Kemal'in evi, âdeta bir Darülfünun gibiymiş. Haftanın bir çok günlerinde, evlerinde edebiyat toplantıları yapılmış. Pek genç yaşlarında gazete ve mecmualara yazılar yazmaya başlayan İbnülemin, memuriyet hayatında da oldukça kıymetli mevkilerde bulunmuştur. 1908 inkılâbından sonra «İyalâtı Mümtaze» Kalemî Müdürü, daha sonra Babâlinin en mühim vazifelerinden biri olan Divanı Hümayun Beylikçisi, Evkafı İslâmiye Müzesi, Vesaiki Tarihiye

Ibnülemin *Mahmut Kemal*

(Başı 8. sayfada)

Çocukluğundan beri alıştığı kahve ve çayı ara sıra içer.

Pek titiz olan üstad :

— Ömrümde hiçbir lokantada yemek yemedim, diyor. Yemeğe de niyetim yok zaten. Her tanıdığımın evinde de yemek yiyemem, hattâ su dahi içmem.

Vücudu âfiyette olursa, sabahları pek erken kalkan *Ibnülemin Mahmut Kemal* üstadımıza, hiç rüya görüp görmediğini ve rüyaya inanıp inanmadığını sordum.

— Rüyaya inanmamak kabil midir? diye beni azarladı. Herşeyden evvel, hayatımın rüya olduğuna kaniim. Diğer insanlar gibi ben de rüya görürüm. Bilhassa kedere müncer olan rüyalarım ekseriyetle tahakkuk eder.

Asabi bir mizaca sahip bulunmasına rağmen, pek hassas olan üstad, ağlamak ve gülmek bahsindeki sualimi de şöyle cevaplandırdı.

— Kalbim pek rakiktir. Herşeyden müteessir olurum. Kendi hüznüm derecesinde başkasının hüznüne de üzülürüm. Bu sebeple, ağlayışım gülüşümden fazladır.

Babadan, ecdattan Türk olduğu için kırmızı rengi pek sevdiğini söyleyen *Ibnülemin* :

— Bayrağımız da kırmızı değil mi? diye gözlerimin içine baktı.

Yemek bahsinde, üstad pek zevki selim sahibi .

— Mahir bir ahçı elinden çıkmış nefis ve temiz yemekleri severim. Bilhassa yassı kadayıf ve enginara bayılırım.

Ibnülemin Mahmut Kemal, karakterinin teşekkülü bakımından en çok babasının tesiri altında kaldığını söylüyor.

— Farzımuhal bende bir meziyet varsa, hepsini babam merhuma medyunum.

Ibnülemin, Türk musikisine çocukluğundan beri âşıktır. Hattâ, vaktiyle bir aralık musikiyle de uğraşmış. Eski üstadlarımızın eserlerini dinledikçe, cananının sözünü dinlemek, onun hitabına nail olmak için can veren âşıkı şeyda gibi, safalar içinde kalırmış. Kırk seneyi mütecaviz zamandan beri -Allah daim etsin- haftanın muayyen bir gecesinde, musiki erbabının güzide-leri evinde toplanırlarmış. Eski musiki üstadlarından bilhassa *İsmail Dede merhumun* eserlerine hayrandır. Bir çok defa teşebbüs ettiği halde, evlenmesi bir türlü kısmet olmıyan üstad *Ibnülemin*, bugün 73 yaşında olduğu halde hâlâ dünya evine girmemiştir.

Süleyman Nazif merhumun *Ibnülemin Mahmut Kemal* için yazdığı mısraın baş tarafına sonradan *Yahya Kemal* tarafından yine bir satır ilâve edilerek meydana gelen beyti belki bilirsiniz.

Hezâr gıpta o devr - i kâdim
Efendisine,
Ne kendi kimseye benzer, ne kimse
kendisine.

Ibnülemin Mahmut Kemal'in bundan daha güzel tarifi olabilir mi?

